

ב' בסיון, תשע"ח, 16.5.2018

גיליון מס' 610

פרשת במדבר

נרקסיסט וולד

מאת הרב איתמר חייקין, ראש מכינת רוח השדה

בעל "מי השילוח" (רבי מרדכי יוסף ליינר מאיז'ביצה 1800-1854) מסביר את ציווי הפרשה "שאו את ראש כל עדת בני ישראל" (א,ב) באופן הבא: "אין דעתו של זה דומה לשל זה, כי ה' יתברך חלק לכל אחד טובה וחיים בפני עצמו ואין אחד דומה לחברו. על כן נאמר 'שאו ראש' היינו שתעמדו כל אחד על המקום השייך לו ועל ידי זה יהיה מקומו מדוגל ומנושא".

התורה אינה חפצה במחיקת הזהות הפרטית אלא להפך, בנשיאתה והגדלתה. איננו חפצים בהמון נטול פנים וזהות, אלא באנשים בעלי אישיות ועצמיות. אולם קיים גם החשש ההפוך של שקיעה באינדיבידואליזם קיצוני המפורר את המרקם החברתי. תורת חיים שואפת להומאוסטזיס מדויק.

ספר במדבר מתאר כיצד כל הפרה של האיזון העדין בקרב המחנה הסתיימה בטרגדיה חברתית. הערכת יתר של העצמי, עמדה בבסיס חטא המרגלים ומחלוקת קורח ועדתו. מנהיגי המרידות הללו היו כולם "אנשי שם" שמחשיבות והערכה עצמית מופרזת, קראו תיגר על מנהיגותו של משה ועל דרך ה'.

מאיך הערכת חסר של היחיד, בה הפך להמון נטול פנים ואישיות, הביאה גם היא לתוצאות טרגיות. כך ארע בחטא קברות התאוה בה הפך העם לאספסוף - "וְהָאֲסַפְּסוּף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הַתְּאוּוֹ תֹאנְהוּ" (יא,ד) להמון חסר זהות המתכנס למכנה משותף הנמוך של תאוות בשר.

קורות התרבות האנושית בעידן המודרני מדגימות היטב את הסכנה בהפרת האיזון הנכון. התמקדות בכלל, בלי להחשיב את הפרט, הולידה את הנציונליזם, הפשיזם, הקומוניזם, שהמיטו על העולם אסונות מחרידים וסבל נורא במאה ה-20. לעומתן, התמקדות בפרט תוך התעלמות מהכלל, הן שהולידו את האינדיבידואליזם הקיצוני המאפיין את החברה המערבית במאה ה-21, שאותותיו כבר ניכרים בהתפוררות חברתית, בהתפרקות מוסד המשפחה, בשקיעת תרבויות ועמים.

אבקש להתעכב מעט בשלב הציוויליזציוני הזה בו אנו מצויים. פרופ' קית קמפבל מאוניברסיטת ג'ורג'יה וד"ר ג'ין טוונג מאוניברסיטת סן דייגו, בספרם המשותף "המגיפה הנרקסיסטית - חיים בעידן המגיע ל" (2009), מביאים הוכחות רבות לכך שהחברה המערבית נעה בכיוון ברור: מאז שנות השמונים, הצעירים נהפכים לנרקסיסטים משנה לשנה. האבחנה הקלינית של נרקסיזם מצביעה על "הפרעת אישיות שכרוכה בהערכה עצמית גבוהה באופן חסר גבולות, צורך בהערצה, זלזול באחרים, אנוכיות קיצונית, לעתים עד כדי שיגעון

גדלות". "התרבות המערבית היא חממה לנרקיסים", מסביר קמפבל, "והאשמים המידיים הם עליית החומרנות והאינדיבידואליזם, התרופפות חיי הקהילה, והתפתחות תרבות שחוגגת התנהגויות שוחרות פרסום ותשומת לב. עכשיו אנחנו מתחילים לראות את המחיר של זה".

קמפבל מוסיף שתופעות הלוואי של דור מוכה נרקיסים מטרידות מאוד. "הנפילה החדה במדד האמפתיה, 48% בתקופה קצרה, קשורה ישירות לאובר-התעסקות בעצמי, והיא עניין משמעותי מאוד.

"הנפילה במדד הזה בעשור האחרון מלמדת שיש מחיר כבד להיפר-תקשורת שילידי שנות השמונים היו הראשונים ליהנות ממנה מגיל צעיר. היא נתנה להם יכולת מדהימה לשמור על המון קשרים במקביל, אבל גם ביטלה להם במובן מסוים את היכולת להרגיש משהו משמעותי כלפי הקשרים האלה. המחקרים שלנו מראים בבירור שהסטודנטים של העשור האחרון מתארים את עצמם פחות דואגים ורחומים כלפי אנשים אחרים. הם יודעים מה קורה לכולם, הכל בפייסבוק, אבל זה פשוט לא מעניין אותם" (מתוך כלכליסט, 21/10/10). אלו נתונים מדאיגים מאוד, שלמרות שנחקרו בעיקר בארה"ב, הם ניכרים היטב גם בחברה הישראלית ואמורים להדליק לנו נורות אזהרה בוהקות.

דווקא אובדן דרך זה מחייב חזרה לתורת ישראל כמצפן המנחה אותנו בבטחה למציאת האיזון הנכון. - "שאו ראש" – היחיד, כחלק מ"עדת בני ישראל". "פרט הצריך לכלל" ו"כלל הצריך לפרט" אינם רק מידות שהתורה נדרשת בהם, אלא גם עקרונות שהחיים דורשים מאתנו. מציאת המקום הנכון היא אחת מהמלאכות הקשות והחשובות ביותר בחינוך. חינוך להעצמת העצמיות והזהות הייחודית של כל יחיד, תוך טיפוח מתמיד של היכולת האמפטיית והסולידריות החברתית. שלא חלילה, יהפוך הנער לאישיות נרקיססטית העסוקה בעצמה באובססיביות אגואיסטית עד כדי הרס עצמי וחברתי. חינוך היחיד לראות עצמו כחלק ממרקם חברתי כללי, חלק ממשפחה, מקהילה, מעם - שהיה לפניו וימשיך אחריו.

שאו ראש כל איש ואשה, וזכרו היותכם חלק מעדת ישראל

הרב איתמר חייקין, ראש מכינת "רוח השדה" בארות יצחק.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il